

SEVGİ

ÜZERİNE

Cevad Memduh ALTAR

İnsanoğlunun, yaşamda temel güvencesi, aklın özgürlük yolundaki sürekli gelişimidir. İnsanın, ruhsal yaşamdaki yüceliş çabasına da gene akıllı önderlik etmektedir. Kişiyi: iyiyeye, doğruya, güzele ve gerçek sevgiyeye götüren istek te gene aynı faktörlerden beslenir.

İnsanoğlunun, gelişim yolunda harcadığı çaba, karşılıklı bir alışveriş olma niteliğini korudukça, bireye olduğu kadar, topluma da yararlı olur; aklın, kuvvetin ve güzelliğin eşit oranda oluşturacağı Üçlü-Uyum-Dengesi ise, ancak ve ancak, akıl ile ruhun ortak bileşimiyle elde edilebilir.

Aklın özgürce davranış gücünü besleyen temel kaynağı arayıp bulma ve yorumlama çabasına, ünlü psikoloji bilginleri geniş ölçüde katkıda bulunmuşlardır. Onun içindir ki, akıl, kuvveti ve nihayet güzelliği, hatta karşılıksız sevgiyi arayıp bulmada da bu bilginlerin katkısı, zamanla felsefenin estetik dalını oluşturmuştur.

Gerçek sevginin, hertürlü maddesel yarardan arınmış, karşılıksız bir duygu olduğunun dikkatle incelenmesi, insanlık adına kıvanç verici sonuçlar doğurur. Acaba, karşılıksız sevgi üzerinde ısrarla durulmasını gerektiren sebepler nedir? Başka tür sevgiler var da, onun için mi "Karşılıksız Sevgi" diye nitelenen apayrı ruhsal bir yücelik üstünde yorum yapmak zorunluğu ortaya çıkıyor! İşte bu ikinci sorunu: "Evet!" diye cevaplamak yerinde olur. Çünkü ünlü ruh bilgini Freud'un, insanı hemen herşeyiyle seksüel güdüye (Libido) bağlama çabasının tabii reaksiyonu oluyor; ve bu boşluğu da, gene büyük bir ruh bilgini olan Carl Gustav Jung'un: "Karşılıksız Sevgi" yorumu dolduruyor. İftiharla söyleyebilirim ki, Jung'un, gerçek ve karşılıksız aşkın, tüm yararlılardan uzak olduğu ilkesi üstünde önemle durması, psikiyatri tarihinin en aydınlık noktası olmanın önemini taşımaktadır.

Freud'e göre aşk, ruhsal marazın ayrı bir türüdür ve bir bakıma tedavisi mümkündür. Freud, bu görüşte, belki de belirli bir açıdan haklıdır; çünkü ortada patolojik bir sevgi türünün de varolduğu bir gerçektir; ama sevginin tümü bu değildir. Nitekim maddeye dönük, ruhsal yaşamı

tümüyle inkâr eden bazı dogma (baskı) rejimleri, Freud'u bu yorumundan ötürü başta taşımıştır. Çünkü Freud çapta bir bilginin, herhangi bir yarara dayanmayan karşılıksız sevgiyeye yöneltmede sakınca görmediği topyekûn inkâr, dogma (baskı) düzenlerini başarısızlığa uğratacak köprüleri yakıp yıkmakla da büyük bir iş görmüştür (1).

İnsanlık, kökü "Sagesse antique" diye nitelenen erdemlik ilkelerinin: umudu, şefkati ve sevgiyi besleyen temel kaynaklar olduğunu, daha binlerce yıl önce tanımıştı ve ruhsal kurtuluşu ancak onlarda bulmuştu. Çünkü umudun olduğu yerde, şefkatin de olacağı ve bütün bunlardan, insana insanca yönelmenin tek yolu olan karşılıksız sevginin tatmin edilmiş olacağı muhakkaktı. İşte böylesine bir sevginin dayandığı akılsal ve ruhsal koşulların şaşmaz yorumunu çağımızın büyük psikiyatru Carl Gustav Jung yapmıştır.

Freud'un yakın dostu olan, ama günün birinde yolunu onun yolundan ayırmak zorunda kalan Jung, insanın, kötünün kötü olduğunu bile, dıştan gelecek dogmatik baskılarla, ya da zoraki inançlarla değil de "Kendini Bil!" gerçeğine dayanarak öğrenip, anlamasının en doğru yol olduğunu savunmuştur; ve günümüzün insanında her zamandan çok başgösteren ruhsal bunalmının nedenini şöyle bir yorumla bağlamıştır: "... insanlık, siyasal nedenlerden olduğu kadar, bilimin korkunç, hatta şeytanca başarısından doğan gizli bir korku, derin bir şüphe içindedir; ama buna karşı gene de bir çare bulunamamıştır ve bütün bu olayların, insan ruhunun çoktandır ihmal edilmiş olmasından ileri geldiğine de pek az insan inanmıştır". Jung'un ortaya koyduğu bu büyük gerçek karşısında, sadece sevgi eyleminin, insanoğlunun gelişim çabası açısından incelenmesi bile, yukarıda belirtilen karşıt durumun içyüzünü olduğu gibi açıklamaya yeter. Onun içindir ki, şimdi de yorumu, büyük düşünörlere bırakalım:

Doğu tasavvufunun büyük önderi Mevlânâ Celâlettin-i Rumî'nin (1207 - 1273) sevgi felsefesi, bu büyük mürşidi, eşsiz bir inançla insana yönelmiş ve bu büyük ruh, insanı, kişiliğini oluşturan farklılıklara bakmaksızın, kendine özgü

sevgi mabedine: "Geli, ne olursan ol gel!" hitabıyla çağırmakta tereddüt etmemiştir.

Şimdi de, sevginin kökenine daha da yaklaşmak için, insanlık tarihinin çok daha eski dönemlerine gidelim ve Zerdüş'tün öğretilerine yönelim, sonra da Zerdüş'ten bu yana, sevgide ulaşılan zirveleri kısaca gözden geçirelim:

Ön-Asya, Uzak-Doğu, Yakın-Doğu ve batı uygarlıkları da sevgi konusunda bize önemli örnekler verebilecek niteliktedir. Örneğin, eski İran'ın büyük din yenileyicisi Zerdüş't (Grek kaynaklarına göre, Milattan Önce 1100 yıllarında yaşadığı sanılmaktadır), sevgi için şöyle diyor: "Başkalarını sevebilmenin sevgisinden daha da büyük sevgi, en uzaktakini ve gelecektekini sevebilmenin sevgisidir: ben sizlere en uzaktakini sevebilmenin sevgisini öneririm. Çocuklarınızı yetiştiren ülkeyi sevin: bu sevgi de sizdeki yeni bir soyluluğun sevgisi olsun"

Bakınız, Uzak-Doğu'da Budizmin kurucusu olan Buddha (M.Ö. 550 - 480) sevgi için ne diyor: Buddha, ümmetine iki ayrı sevgi türü öneriyor; bunlardan 1. Raga, 2. de Metta'dır. Raga: mala, mülke, dünya nimetlerine, paraya, hayatın öteki zevklerine sahip olabilmenin sevgisidir. Metta ise, başkalarını da, yarar ve karşılık beklemeden sevebilmenin sevgisidir ki, Buddha tasavvufuna göre, evreni saran bu sevgi, sadece insanoglunun sevebilme gücünden, yani tüm kötülüklerden arınmış saf sevgi gücünden beslenmektedir. Buddha'ya göre, böylesine bir sevgiyi, kendilerini ancak maddeye, kine ve nefrete tutsaklıktan koruyabilmiş olan kişiler elde edebilirler.

Şimdi de biraz Orta-Doğuya uğriyalım ve insanı, "Tanrı-Tabiatın" parçası olarak niteliyen ve herşeyden önce: "İnsan İçin Yaşam" prensibini öngören, sitoisiyen filozofların sevgi anlayışlarını ele alalım:

Eski Anadolu uygarlığının öncülerinden Hierapolis'li (Pamukkale) Epiktet (M.S. 50 - 138) ile, Roma uygarlığının ünlü kişilerinden, şair, yazar ve eğitici Seneca (İsa'dan birkaç yıl önce doğmuş - milâdın 65. yılında ölmüştür), halka yönelttikleri varzlarında, insan sevgisini herşeyir:

üstünde tutmuşlardır; daha sonra da dinler, aynı sevgiyi içtenlikle benimseyip, savunmuştur.

14. yüzyıldan buyana ve rönesanstan sonra beliren çeşitli yorumlar açısından sevgiye gelince:

Büyük fizyof E. Kant (1724 - 1804), insan için, sevginin değil de, ancak aktif bir iyilik görevinin sözkonusu olabileceğini savunmuştur ki, iyiliğin temel kökeni de sevgiden başka birşey değildir.

Mutsuz ve karamsar filozof A. Schopenhauer (1788 - 1860) ise, gerçek sevgiyi, insanlığın ortak ıstırabı olarak yorumlamış ve böylesine bir niteliğe ulaşamamış olan sevgiyi "bencillik" olarak tanımlanmıştır. Gene Schopenhauer'e göre bencillik, seksüel güdüden başka birşey değildir ve sadece insanlığın ortak ıstırabı sevgidir.

Bütün bunları sayıp dökerken, büyük psikiyatr Carl Gustav Jung'a hak vermeye imkân yok. Onun dediği gibi, insan ruhunun hele çağımızda alabildiğine ihmal edilmiş olmasıdır ki, madde ve çıkar dünyasının katılığı içinde insan, hiçbir yarardan beslenmeyen karşılıksız, katıksız sevgiden çoğunlukla yoksun kalmanın tehdidi altında bunalmıştır. İşte bu noktada, materyalist psikiyatriye, sevgi konusunda bazı soruların olacak: İnsan hayatını kurtarma yolunda, kendi hayatlarını bazen bile bile feda etmekten çekinmemiş olan fen kurbanlarının, böylesine davranışlarını da mı libidoya bağlıyacağız? Çocuğunu kurtarmak için, kendini tereddütsüz suya atan, çocuğunu kurtarıırken boğulan, evlâdını yangından kurtarıırken, yanarak ölen annenin bu kutsal davranışlarını da mı libidoya bağlıyacağız? Ben bunu hiç zannetmiyorum, bütün bunlar, saf sevginin kutsal örnekleridir; ne hacet, Freud çapında bir bilim adamının, hayatı boyunca sürüp gitmiş olan yalnızlığa, bilimsel buluşlarını, çekinmeden savunurken karşılaştığı hakarete, hatta ilgisizliğe, ölünciyeye kadar sabırla, tahammülle katlanması, onun bilime karşı ruhunda bizzat beslemiş olduğu "Karşılıksız Sevgi" değil de nedir?

● *Uzun zaman çözemediğimiz meseleler üzerinde bu kadar fazla konuşacak yerde, biraz daha fazla düşünbilseydik, bu kadar konuşmağa gerek kalmazdı.*

XXX

● *İnsanı olgunluğa götüren en hızlı at ıstıraptır.*

ECKHART